

Förenkla för besöksnäringen

Visitas kommunala regelförenklingsprogram

Åtgärder för fler jobb och konkurrenskraftiga företag

VISITA
SVENSK BESÖKSNÄRING

Inledning

Ett gott företagsklimat skapar möjligheter för företagen att utvecklas, skapa jobb och tillväxt, vilket bidrar till stora värden för kommunen. En stark besöksnäring lockar besökare till kommunen och bidrar till attraktiva platser att bo och verka på. Denna attraktivitet är idag en avgörande faktor för en kommuns utveckling.

Det är just besöksnäringen, med sitt utbud av restauranger, kaféer, kultur och underhållning, som skapar den levande och pulserande miljö som får människor att vilja stanna kvar eller flytta till en kommun.

Viktiga delar för att uppnå detta handlar om hur samverkan mellan näringsliv och kommun ser ut, att det finns en förståelse åt båda håll och att myndighetsutövningen har ett näringslivsfrämjande perspektiv. Det handlar även om konkreta åtgärder gällande tillstånd och tillsyn, att underlätta för utveckling av levande platser samt säkra besöksnäringens kompetensförsörjning genom kvalitetssäkrade utbildningar och fler utbildningsplatser.

Besöksnäringen är den näring som sysselsätter störst andel unga och utlandsfödda personer. Visitas medlemmar skapar möten och tillit mellan människor samtidigt som de möjliggör ett levande Sverige från norr till söder. Sverige har idag världens kanske mest hållbara besöksnäring med många företag som tar ett stort socialt och miljömässigt ansvar.

Bland Visitas medlemmar finns bland annat hotell, restauranger, campingplatser, nöjesparker, vandrarhem, spa-anläggningar, konferensanläggningar och skidanläggningar. Inget företag är det andra likt, men gemensamt för alla medlemsföretag är att de har kollektivavtal och följer Visitas etiska regler. Det innebär att de har schyssta villkor och tar ett stort ansvar för den sociala hållbarheten och för näringens attraktivitet.

Samtidigt står besöksnäringen inför flera stora utmaningar. Efterdyningarna av pandemin är fortfarande påtagliga, där många företag nu kämpar med att betala tillbaka de skatteansänd som togs under krisåren. Det är en skatteskuld som måste hanteras med dagens intäkter, i en bransch där förlorad omsättning från nedstängda perioder aldrig kan arbetas i kapp. Situationen förvärras av kraftigt stigande livsmedels- och elpriser, samtidigt som hushållens minskade köpkraft sätter press på företagen. Allt detta drabbar en näring som redan från början präglas av små marginaler och därmed har en begränsad motståndskraft mot ekonomiska chocker.

Cirka 200 000 människor är sysselsatta inom besöksnäringen och för många är den vägen in på arbetsmarknaden och till egen försörjning. Med rätt förutsättningar kan näringen ta sig an utmaningarna den står inför, nå sin fulla potential och fortsätta vara Sveriges främsta jobb- och integrationsmotor.

Tillstånd och tillsyn

För besöksnäringen är en smidig och förutsägbar hantering av tillstånd och tillsyn helt avgörande. Eftersom företagen ofta möter kommunen som myndighet, har kommunen en unik möjlighet att direkt påverka viljan att investera, växa och anställa. Genom snabb ärendehantering, ett gott bemötande och tydliga regler skapas ett företagsklimat där företag vill stanna och utvecklas.

Tillväxt & Tillsyn enligt Rättviksmodellen

”Tillväxt & Tillsyn” är som helhet en mer serviceinriktad myndighetsutövning som bygger på dialog, rådgivning och kundfokus. Modellen möter företagen utifrån deras villkor och förutsättningar med målet att nå en förenklad och mer logisk regeltillämpning – och samtidigt värna säkerhet, kvalitet och miljö. Viktiga byggstenar i Tillväxt & Tillsyn är förändring i avgiftsmodeller genom efterhands-debitering av genomförd tillsyn, rådgivande samtal och dialog med företagare samt stärkt internt samarbete mellan berörda förvaltningar med fokus på att minska regelbördan.

Håll avgifterna nere - särskilt i tuffa tider

I ett pressat ekonomiskt läge med inflation och höga kostnader blir låga och förutsägbara kommunala avgifter en direkt hjälp för företagens överlevnad och tillväxt. Genom att hålla avgifterna till ett minimum kan kommunen aktivt bidra till att stärka de lokala företagen.

Detta gäller särskilt avgifter för:

- Tillsyn enligt alkohollagen, miljöbalken och tobakslagen.
- Markupplåtelse för exempelvis uteserveringar.
- Taxereglerade avgifter som VA, renhållning och tömning av fettavskiljare.

Införande av en rättvis och transparent kostnadsmodell för debitering av avgifter för tillstånd och tillsyn

De kommunala avgifterna för tillstånd och tillsyn är generellt för höga och det finns en mängd olika modeller för när och hur avgifter debiteras vilket innebär stora skillnader mellan kommunerna. Kommunernas avgifter bör ha en tydligare koppling till kommunens motprestation gentemot det enskilda företaget. Det ska vara tydligt när och för vad företagen betalar en avgift. Det bör även finnas en tydligare koppling till den arbetsinsats kommunen har för det enskilda företaget när avgifter beräknas eller fastställs. Enligt Näringslivets Regelnämnds undersökning från 2020 varierade exempelvis ansökningskostnaden för ett serveringstillstånd hos en likvärdig restaurang mellan 4000 kr i Staffanstorp och 18 345 kr i Upplands Väsby. Dessa stora skillnader har stor inverkan på nyetableringar samt befintliga verksamheters möjligheter till utveckling inom kommunen.

Inför efterhandsdebitering av tillsynsavgifter

Många tillsynsavgifter baseras idag på omsättning eller debiteras i förskott, vilket innebär att avgiften sällan speglar den faktiska kostnaden.

Ett alternativ, som framgångsrikt används i Växjö, är efterhandsdebitering baserad på nedlagd tid. När företag enbart betalar en timtaxa för faktiskt utförd tillsyn ökar transparensen och förutsägbarheten, vilket stärker företagsklimatet.

Ökad servicenivå i den kommunala kontakten

Visitans medlemmar är seriösa och ansvarsfulla företagare som vill göra rätt för sig och följa gällande regelverk. Ett serviceinriktat bemötande och ökad dialog mellan kommun och näringsliv är avgörande för att skapa både samsyn och ett näringslivsfrämjande klimat där det är enkelt att både starta och utveckla framgångsrika företag. Genom att underlätta företagets kontakt med kommunen som myndighet samt att arbeta med att minska, förenkla och underlätta företagets uppgiftslämnande bidrar till nöjda företagare, nya arbetstillfällen och ökade skatteintäkter.

I kommuner där företagen säger att det fungerar bra, upplever de att de kan ställa frågor och ha en god dialog inför tillståndsansökningar eller förändringar av verksamheten vilket i förlängningen minskar den administrativa kostnaden både för företag och kommun. Det kan ibland krävas utbildning samt politisk styrning för att nå ett i högre grad näringslivsfrämjande arbetssätt vid dialog och tillämpning av regler i den kommunala organisationen.

Inrätta branschråd för tillstånd och tillsyn

För att bygga ett starkt företagsklimat krävs en övergång från ensidig information till en kontinuerlig dialog. Kommunens näringslivskontor är en naturlig och viktig part i detta, förutsatt att mötena fokuserar på genuint samtal och inte bara på informationsspridning.

Ett konkret och verkningsfullt sätt att formalisera dialogen är att inrätta ett branschråd för besöksnäringen. Syftet är att skapa ett forum där kommun, företag och andra myndigheter regelbundet kan diskutera utmaningar och möjligheter kring exempelvis tillstånd och tillsyn. Erfarenheten från kommuner som gjort detta visar tydligt på positiva resultat för det lokala företagsklimatet, då den löpande kommunikationen bygger en större förståelse mellan parterna.

För att vara framgångsrikt bör ett sådant råd samla nyckelpersoner från flera håll. Det inkluderar representanter från kommunen, såsom näringslivschef, relevanta tjänstemän från berörda förvaltningar och turistchef, samt ansvariga politiker.

Dessa möter i sin tur representanter från besöksnäringens olika delbranscher och andra centrala myndigheter som Polisen och Länsstyrelsen.

Attraktiva, levande och trygga platser

Bevara levande stadskärnor

Besöksnäringens företag bidrar till levande och attraktiva städer. En levande och öppen stad är en stad där bottenvåningarna sjuder av liv med en blandning av verksamheter såsom restauranger, butiker och andra utåtriktade verksamheter som vill synas och inrättas så att förbipasserande skall kunna se in. Inbjudande öppna fasader med visuell kontakt mellan dem som befinner sig inomhus och de som är utomhus bidrar även till en upplevelse av trygghet.

Det är därför viktigt att besöksnäringens verksamheter fortsatt har en naturlig plats i stadskärnan och att butikslokaler i gatuplan prioriteras för besöksverksamheter som kan locka fler än bara stadens egna invånare. Detta bidrar till just öppna, levande och attraktiva stadskärnor och städer dygnet alla timmar. För att bevara och utveckla levande stadskärnor är det av vikt att kommunen vid bygglovsärenden om ändrad användning av lokal har ett helhetsperspektiv och noggrant analyserar vad ett ändrat användningsområde kan få för konsekvenser för stadskärnan.

Var generös med uteserveringar året runt

En levande stad som är inbjudande för människor att röra i skapar attraktivitet och ökar tryggheten. Visitas medlemmar finns ofta i citykärnor och kan på ett bra sätt bidra till detta genom serveringsytor utomhus, men för att företagen ska våga göra större investeringar krävs långsiktiga förutsättningar. Vidare är det viktigt att det inte finns onödiga begränsningar i hur företagen får utforma sina uteserveringar, exempelvis gällande uppbyggda golv, materialval etc då detta påverkar möjligheten till användning kallare delar av året.

”Året om-uteserveringar” är dessutom mer hållbara utifrån ett miljö- och klimatperspektiv då de inte behöver byggas upp på nytt varje säsong och företagen ges bättre förutsättningar i att investera i mer högkvalitativa lösningar. Att kunna vara en del av stadens evenemang året runt skulle gynna besöksnäringen och den allmänna turismen i kommunen.

Var generös med restaurangernas serveringstider

Alla kommuner är fria att besluta om serveringstider hos verksamheter med serveringstillstånd av alkohol. Att alkoholservice är en ansvarsfull uppgift som kräver regleringar och begränsningar av olika slag råder det i sig ingen tvekan om. Däremot anser Visita att såväl en ansvarsfull alkoholpolitik som en ansvarsfull service av alkohol kan bedrivas även om senare serveringstider medges. Serveringstiden enligt alkohollagen är kl. 11:00–01:00 om kommunen inte bestämmer annat. Med utökade serveringstider möjliggör kommunen för en levande stad större delen av dygnet. Detta ökar möjligheten till ett varierat utbud av nöjesställen vilket har stor betydelse för att öka attraktiviteten för orten och bidrar samtidigt till ökad sysselsättning. Att möjliggöra för senare serveringstid medför ofta att verksamheter stänger vid olika tidpunkter under kvällen vilket minskar risk för ordningsstörningar i samband med stängningstid och bidrar därmed till en attraktivare och tryggare stad.

Behovsanpassade bedömningar för ordningsvakter

På många orter råder det brist på ordningsvakter, vilket är en utmaning för de företag som bedriver verksamhet där ordningsvakter är ett villkor. För Visitas medlemmar är det en självklarhet att det är tryggt och ordning för såväl gäster som personal, men ordningsvakter innebär en stor kostnad för företagen och kraven är ibland betydligt högre än det faktiska behovet för att upprätthålla en god säkerhet. För att antalet ordningsvakter ska motsvara verksamhetens faktiska behov bör behovsanpassade bedömningar därför göras i samband med att kommunen beslutar om villkor om ordningsvakter.

Resurser till turistmarknadsföring och utveckling av besöksmål

Konkurrensen om besökarna är hårdare än någonsin. För att en destination ska lyckas krävs riktade medel för marknadsföring, men också en tät dialog med näringslivet – de mest framgångsrika destinationsbolagen arbetar tätt ihop med sina företag.

En attraktiv destination är också en trygg destination. Initiativ som Krogar mot Knark, som bygger på samverkan mellan kommun, polis och företag, är ett viktigt verktyg för att skapa en trygg och välkomnande miljö.

En stark besöksnäring skapar inte bara jobb, utan gör hela kommunen mer attraktiv för inflyttning och nya etableringar.

Utbildning och kompetensförsörjning

Hur skolan tar hänsyn till besöksnäringens behov av kompetens är grundläggande för företagens fortsatta konkurrenskraft.

Utbildningsplatser

Besöksnäringen har stora behov av kompetens men företagen har svårt att hitta rätt personal. Därför är det viktigt att kommuner utgår från näringslivets nuvarande och framtida kompetensbehov vid planering av utbildningar. Idag utgår kommuner främst från den egna organisationens behov av arbetskraft när man fattar beslut, exempelvis prioriteras utbildningar inom vård och omsorg.

- Dimensionera utbildningsplatser samt program på gymnasium och yrkesvux efter besöksnäringens behov
- Underlätta tillträde till yrkesvuxutbildningar för personer som redan har en gymnasial utbildning

Kvalitetssäkra utbildningar

- Certifiera yrkesutbildningarna på gymnasieskola samt yrkesvux för att säkerställa att utbildningarnas innehåll motsvarar Skollagens krav på en god yrkesgrund

Att genomföra en certifiering av kommunens yrkesprogram, både på gymnasial nivå och inom vuxenutbildningen (yrkesvux), är en viktig åtgärd för att kvalitetssäkra utbildningen. Det säkerställer att eleverna får rätt kunskaper och därmed är anställningsbara direkt efter genomförd utbildning, vilket är ett viktigt kvalitetsmått för kommunen som huvudman.

För att förankra detta arbete i verkligheten bör kommunen initiera och aktivt delta i ett kompetensråd. Via detta råd, samt genom programråd och i själva certifieringsprocessen, kan kommunen engagera lokala företag i utbildnings- och kompetensförsörjningsfrågor. Detta samarbete är avgörande, inte minst eftersom kunskapen om besöksnäringens karriärmöjligheter och gymnasieprogram ofta är alldeles för låg.

Det är viktigt att kommunerna även satsar på studie- och yrkesvägledning i hela skolan för att stärka bilden av yrkesprogrammen.

Upphandling och konkurrens

Upphandlade avtal

Upphandlade avtal har ofta en flerårig låsning av priset med efterföljande ensidiga förlängningsoptioner från beställarsidan. Detta kan innebära stora ekonomiska påfrestningar för leverantörerna. Under vissa förutsättningar finns det dock möjlighet att ändra kontraktsvillkoren under avtalstiden utan genomförande av en ny upphandling. Således finns det även när det gäller upphandlade kontrakt lagliga möjligheter för parterna att diskutera och träffa överenskommelser som kan hjälpa företagen att hantera till exempel stora kostnadsökningar.

Policy för kommunal säljverksamhet

En osund konkurrens uppstår när offentliga företag eller verksamheter konkurrerar med det privata näringslivet genom att bedriva samma typ av verksamhet men med helt andra förutsättningar och villkor. Detta är problematiskt då det privata näringslivet på detta sätt förlorar affärer, och särskilt problematiskt är det för småföretagare som verkar på en lokal marknad. Att kommunen bedriver verksamhet inom restaurang, logi, catering, upplevelser eller liknande tjänster kan få en stor negativ påverkan för övriga aktörer inom kommunen, och minskar även incitamenten till privata investeringar och nyetableringar inom näringslivet på orten.

Synen på konkurrens och det kommunala kärnuppdraget skiljer sig kraftigt åt från kommun till kommun och ett sätt att undvika att osund konkurrens uppstår är att se över vilka verksamheter kommunen driver samt inrätta en policy för att på så vis motverka osund konkurrens och bidra till ett bättre företagsklimat.

Checklista kommunala åtgärder:

Företagsklimat och serviceinriktad myndighetsutövning

- Tillämpa serviceinriktad myndighetsutövning enligt Svenskt Näringslivsmodell, att hjälpa företagen att göra rätt. [Följ SN:s guide; SNL Guide Myndighetsutövning.indd \(svensktnaringsliv.se\)](#)
- Tillämpa efterhandsdebitering och håll avgifter till ett minimum.
- Samverkansforum där kommun och besöksnäring möts regelbundet.
- Skyndsamma handläggningstider (ex. serveringstillstånd eller uteserveringar) besked ska lämnas inom 4 veckor.
- Tillsyn utförs förplanerat när de är möjligt och som komplement till de oanmälda
- Tydlig uppföljning efter tillsyn ska ske och protokoll efter tillsyn ska skickas till företagen.
- Vid regel- och riktlinjeförändringar samt avgifter som påverkar besöksnäringen, ska alltid näringen vara med som remissinstans.
- Information om tillstånd och tillsyn som berör besöksnäringen på kommunens hemsida ska finnas samt vara aktuell. En "företagslots" eller annan tydlig väg in.

Levande städer

- Tillåt uteserveringar året om och förläng tillstånden till minst 3 år.
- Kommunen möjliggör för längre serveringstider än till klockan 01.
- Behovsanpassade bedömningar gällande ordningsvakter.
- Marknadsföring och utveckling t.ex. via kommunens destinationsbolag/turismfunktion (resurser via budget).
- Besöksnäring tas i beaktande i detaljplanering.
- Vid kommunala större eller längre ombyggnation i gator och torg ska lösningar finnas så att besöksnäringen inte drabbas mer än nödvändigt.

Utbildning och kompetens

- Samverka med besöksnäringen för inhämtande av information om kompetensbehov. [Följ SN:s guide; Kompetensförsörjning – guide för lokalt företagsklimat \(svensktnaringsliv.se\)](#)
- Kvalitetssäkrar hotell- och turism samt restaurang och livsmedelsutbildningar på gymnasieskolan, yrkesvux och arbetsmarknadsprogram enligt Visitamodellen. [Visita Certifiering \(varldensjobb.se\)](#)
- Skapar och dimensionerar utbildningar efter besöksnäringens behov av kompetens.

Upphandling och konkurrens

- Vid upphandling ska företag med kollektivavtal och schyssta villkor väljas. För mer information se Upphandlingsmyndighetens hemsida; [Ställa arbetsrättsliga villkor enligt kollektivavtal i upphandling | Upphandlingsmyndigheten](#)
- Har en policy för kommunal säljverksamhet för att undvika osund konkurrens, följ SN:s guide; [\(O\)sund konkurrens – guider för lokalt företagsklimat \(svensktnaringsliv.se\)](#)

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar omkring 6000 medlemsföretag med runt 8500 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, museer samt turist- och eventföretag.

Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

VISITA

SVENSK BESÖKSNÄRING